

De jacht op de middenklasse door links- en rechtspopulisme

De auteur

FOTO:
WIM
VAN DER
SPIEGEL

• Christiaan Ruijgrok (1990) haalde zijn master in financial management aan Nyenrode Business Universiteit en is werkzaam in de financiële sector.

• Voor ING onderzoekt hij de gevolgen van geopolitieke ontwikkelingen, waarbij het beleid van populistische partijen en de financiële gevolgen ervan geregeld aan de orde komen.

W ie zich waagt aan het schrijven van een boek met de titel *De strijd om identiteit* begeeft zich op glad ijs. Over weinig zaken lopen de emoties zo hoog op als over de vraag wat de Nederlandse identiteit dan eigenlijk is en hoe erg ze onder druk staat door invloeden van technologische vernieuwingen, buitenlanders en al het overige dat als wezensvreemd kan worden beoordeeld. Christiaan Ruijgrok (1990) heeft zich er niet door laten afschrikken. De in het dagelijkse leven macro risk manager bij ING geeft in de ondertitel zijn diepere bedoeling prijs: *De gevolgen van de populistische jacht op de middenklasse*. Deze laag van de bevolking worstelt in de ogen van Ruijgrok het heftigst met het vraagstuk identiteit. Niet in de laatste plaats uit economisch oogpunt. Want is populisme nou goed of slecht voor de middenklasse, en hebben ze meer baat bij linkse of bij rechtse populistische partijen?

Met deze terechte vragen begint meteen de onduidelijkheid. Gaat het boek nou over identiteit of over populisme?

In een pluralistisch land als Nederland bestaat een stevig debat over wat nationale identiteit precies is. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) stelde in 2019 dat de meeste Nederlanders zich verbonden voelen door symbolen, taal, tradities, en burgerlijke vrijheden. Opvallend was dat religie voor veel mensen nauwelijks een rol speelt. Het onderzoek kreeg direct kritiek. Zo zou bijvoorbeeld de stem van de allochtone bevolking te weinig zijn meegenomen. En economische factoren speelden eveneens een te geringe rol.

Ruijgrok geeft aan wat hem tot zijn onderzoek heeft gebracht: 'Wat is er gebeurd in de maatschappij dat deze is verdeeld in Henken en Ingrid's tegenover Mohammeds en Fatima's, in *people versus deplorables*, in *haves* en *have nots* en in kansrijken en kansarmen? Wat is er gebeurd dat groepen worden weggezet als racist, graaier, boomer of dor hout? Wat is er gebeurd dat de kranten vol staan met berichten over gele hesjes, boze boeren, antivaxers, klimaatgekkies en viruswaanzen?'

De strijd om identiteit begint met een lange aanloop waarin de economische verschillen in populistisch beleid de revue passeren en een onderscheid wordt gemaakt tussen linkse en rechtse populistische partijen. Dat valt overigens nog niet mee. De grijstinten zijn talrijk. In welk kamp is president Poetin of de Zuid-Afrikaanse president Zuma bijvoorbeeld te

De strijd om identiteit, Christiaan Ruijgrok, De Geus, €21,50 (verschijnt 11 maart).

plaatsen, om maar twee van de tientallen machthebbers te noemen die Ruijgrok langs de ideologische meetlat houdt.

Bovendien maakt Ruijgrok zich er hier en daar wel wat makkelijk van. Onder meer als hij schrijft dat eenmaal aan de macht populistische partijen alles in het werk stellen 'om de macht te behouden en waar mogelijk te vergroten'. Dat zal zeker waar zijn, maar is toch eerder een universeel principe van politieke partijen dan een uniek verschijnsel dat louter bij populistische partijen valt waar te nemen. Een andere tamelijk open deur is zijn constatering dat 'flagrante schendingen van democratische rechtsorde vaak decennialang herstelwerkzaamheden vergen'.

Verrassender wordt het als hij vaststelt dat 'men de monetaire vrijheid van een land kan aflezen uit de onafhankelijkheid van de centrale bank bij het bepalen van monetaire doelen en het uitvoeren van beleid'. Daar aangekomen begint het boek origineel en interessant te worden. Ruijgrok brengt minutieus de economische instrumenten in kaart waar populistische machthebbers zich zoal van bedienen. Fiscaliteit, buitenlandse handel, begrotingsbeleid, vermindering van wet- en regelgeving: ze komen allemaal

aan bod, keurig ideologisch gerangschikt. Spoiler: zowel links- als rechtspopulistisch beleid pakt minder negatief uit voor de middenklasse dan algemeen wordt aangenomen.

Toch duurt het te lang voordat Ruijgrok bij de titel van zijn boek arriveert. Wel probeert hij op meerdere plekken een brug te slaan: 'de recente toename in steun voor populistische partijen bevestigt dus dat er tegenwoordig meer mensen in een strijd om identiteit zijn verwikkeld dan voorheen'. En verderop: 'De populistische opmars kan alleen worden gestopt als we de strijd om identiteit van deze mensen onder ogen zien en hun de erkenning en waardering geven die ze verdienen.'

Maar de combinatie van beide fenomenen doet te geforceerd aan. Het uiteindelijke oordeel luidt dan ook dat het boek geslaagd is als analyse van de effecten van populistische politiek op de economie. Maar dat heeft slechts in afgeleide vorm iets te maken met identiteit. Ruijgrok heeft in feite twee boeken geschreven. Als lezer kom je daar pas gaandeweg achter.

.....
Rob de Lange is redacteur van het FD.

RUIJGROK BRENGT DE ECONOMISCHE INSTRUMENTEN IN KAART WAAR POPULISTISCHE MACHTHEBBERS ZICH ZOAL VAN BEDIENEN

MEER LEZEN

In *Democratie in crisis* toont politicoloog Koningsveld dat de verschillen tussen de wereld van de politiek en die van grote technologiebedrijven almaar groter worden, terwijl die laatste zich steeds meer als een overheid gedragen. Het is tijd de democratische rechtsstaat te beschermen.

Maarten Koningsveld, *S2uitgevers*, €15.

Meer dan honderd boeken die het sociale en politieke landschap belichten, van favoriete klassiekers tot non-fictie. *Ex Libris* is een bundel essays van Pulitzer-prijswinnaar Michiko Kakutani over boeken die voor haar belangrijk zijn en die helpen onze wereld te verlichten.

Michiko Kakutani, *Unieboek Spectrum*, €24,99.

In *Homo digitalis* concludeert de topman van Google België, Thierry Geerts, dat technologie neutraal is. Als de mens er bewust en zelfverzekerd mee omgaat, zal digitalisering ons gelukkiger maken, met meer tijd voor creativiteit, diepgang, zorg en zaken die er écht toe doen.

Thierry Geerts, *Lannoo*, €19,99.

Sander Rietveld ziet hoe bekenden uit het orthodox calvinistische milieu waarin hij opgroeide en andere christenen gearmeerd zijn van FvD en PVV. In *Nieuwe kruisvaarders* legt hij aan de hand van gehackte mails, geheime conferenties en geldstromen uit hoe dit is ontstaan.

Sander Rietveld, *Prometheus*, €24,99.